

Professori Allan Gibbin haastattelu Jyväskylässä 22.03.2001

Yrittäjyyskoulutuksen mallintaja

Emeritus professori Allan Gibb tunnetaan Durham University Business School‘sta ja koulun yhteyteen perustamastaan ja sitä johtamastaan pienyritys-keskuksesta. Myöhemmin professori Gibb toimi Foundation of SME Development -säätiössä. Durhamissa Englannissa toiminut pienyrityskeskus on ollut Euroopan suurin yksittäinen keskus, joka on keskittynyt pienyrittäjyyden tutkimiseen ja kehittämiseen. Gibb on tehnyt pioneerintyötä yrittäjyyskasvatuksen alueella vuodesta 1985 alkaen. Durhamin “malleja” on testattu lukuisissa maissa ympäri maailman.

Mikä on perusfilosofianne yrittäjyyskoulutuksessa?

Allan Gibb: Mielestäni yrittäjyyskoulutuksessa on kysymys siitä, että autetaan ihmisiä tulemaan toimeen epävarmuuden ja monimutkaisuuden kanssa ja tuntemaan olonsa itsevarmaksi tällaisissa tilanteissa sekä opetetaan heille epävarmuuden ja monimutkaisuuden tilanteissa tarvittavia taitoja ja asenteita. On myös tärkeää lisätä tietoisuutta siitä, kuinka organisaatiota ja siinä työskentelevien ihmisten välistä kanssakäymistä voidaan suunnitella ja kehittää sellaiseksi, että se mahdollistaa ja tukee tehokasta yrittäjämäistä käyttäytymistä. Viimekädessä siitä hyötyvät sekä organisaatio itse että sen työntekijät ja sidosryhmät.

Mikä on ns. Durham-casen pedagoginen perusajatus?

Gibb: Pääasiallisesti se juontaa juurensa pienyrityksen elämäntavasta. Pienyritysten omistajat joutuvat tavalla tai toisella käyttäytymään yrittäjä-

mäisesti. Esimerkkejä tästä ovat yrityksen omistajuus ja oman elämänhallinta. He joutuvat sitoutumaan yritykseensä selviytyäkseen ympäröivässä maailmassa, josta he ovat riippuvaisia ja johon he eivät voi vaikuttaa. Sen vuoksi heidän on luotava ympärilleen erilaisia verkostoja, he luottavat holistisiin johtamisrakenteisiin, ja luonnollisesti heidän yksityiselämänsä ja työelämänsä ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tämän tyyppisen tilanteen hallitseminen antaa heillä maksimaalisen mahdollisuuden hyödyntää yrittäjämäisiä käyttäytymismalleja, jotka tietenkin ovat erilaisia eri aloilla ja eri työympäristöissä. Kuitenkin on olemassa tiettyjä peruselementtejä, joita sitten yritämme siirtää luokahuoneeseen ja opettamisen pedagogiikkaan, ja viimekädessä jopa siihen, kuinka koulua olisi mahdollista kehittää yrittäjämäisemmäksi työympäristöksi.

Mitä yrittäjyys ei mielestänne ole?

Gibb: Mielestäni pohjimmiltaan siinä ei ole kysymys liiketoiminnasta tai bisneksestä. Liiketo-

minta on keino, jonka kautta yrittäjät toimivat, mutta se tai siihen liittyvät tiedot ja taidot eivät muodosta yrittäjyyden ydintä tai tärkeintä ole-musta. Mielestäni organisaation rakenne ja luon-ne ovat tärkeämmässä asemassa. Koulutusohjel-mien suunnittelussa helposti uskotaan, että pe-rinteinen tietoperusta olisi parannuskeino yrit-täjyyden tarpeiden kohtaamiseen. Itse en tuo-hon usko, vaan meidän tulisi etsiä ja löytää uu-sia keinoja tiedon organisoimiseen uudelleen, jotta sitä voitaisiin käyttää yrittäjämäisessä kon-tekstissa.

Voiko yrittäjyyskasvatuksella olla oma erillinen pe-dagogiikkansa? Jos se on mahdollista, mistä tämä pedagogiikka koostuu ja kuinka se rakentuu?

Gibb: Hmm, sen täytyy perustua yrittäjän elä-mäntävän simulointiin eli erilaisiin tapoihin tuntea, mikä on yhteydessä yrittäjän arvoihin, sekä erilaisiin tapoihin toimia, reagoida ja op-pia. Tämän kaiken tulee muodostaa pedagogii-kan keskeisin ydin. Tämän lisäksi pyrin kehittä-mään pedagogiikkaa siten, että se tukisi erilaisia käyttäytymismalleja, toisin sanoen kehittämään pedagogiikkaa sellaiseen suuntaan, jossa opetta-ja opettaisi oppilailleen mahdollisuuksia ja tilai-suuksia etsivää käyttäytymistä, luovuuden löytä-mistä ja lisäämistä, holistista asioiden hallintaa, jne. Näin ollen pedagogiikan kehittäminen edel-lyttää laajaa pedagogisten välineiden kirjoa, joka on huolellisesti kohdistettu siihen, että osanot-tajat todella tuntevat olevansa osa oppivaa ja yrit-täjämäistä ympäristöä, ja joka antaa heille mah-dollisuuden tavoitella yrittäjämäisiä käyttäytymis-malleja samalla, kun he oppivat uutta.

Mikä on mielestänne tärkein seikka metodologiassa? Tarkoiton tällä lähinnä oppimisen pedagogiikan me-todologiaa.

Gibb: Jos palaan vielä takaisin siihen, mistä pu-huin jo aikaisemmin... Tärkeää on myös tiedon organisointi. Erityisesti liiketoimintakontekstis-sa olisi tärkeää pyrkiä organisoimaan tietoa niin, että ymmärrettäisiin paremmin yrityksen kehity-tymisprosesseja ja ongelmia. Jos olen esimerkik-si tekemisissä alkuvaiheessa olevan yrittäjyyden kanssa, pyrkisin organisoimaan tietoa niiden rei-

Alan Gibb (Kuva: Minna Tunkkari)

lun 20 syyn ympärille, joiden takia yritykset yleensä joutuvat vaikeuksiin. Sen jälkeen lähti-sin tarkastelemaan noita syitä ja olemassa olevaa ongelmaa, ja pyrkisin laajentamaan ongelmaa tie-doksi ja edelleen entistä käsitteellisemmälle ta-solle. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että yrit-täjyyskoulutus rakentuisi enemmän lääketieteelli-sen koulutuksen kaltaisesti. Tarkoiton tällä sitä, että lääketieteellinen koulutus lähtee yleensä ongelmasta: ”Kättäni särkee.” Tarkastellaan sitä ja kaikkia niitä vaihtoehtoja, jotka voisivat aiheut-taa särryn. Tarkastellaan käden ulkonäköä sekä mahdollisia asioita, jotka voivat vahingoittaa kädessä. Tarkastellaan tietomme asettamia rajoi-tuksia sekä siihen liittyviä teorioita ja käsitteitä. Loppujen lopuksi sitten päädytään takaisin kä-dessä olevaan särkyyn ja siihen, mitä lääkäri päät-tää asialle tehdä. Koko prosessi auttaa kuitenkin ymmärtämään tiedon rajat ja sen soveltamamah-dollisuudet. Tämä on mielestä se tapa, jolla mei-dän tulisi lähestyä myös yrittäjyyden opettamis-ta.

Kuinka mielestänne seurantaa ja tulosten mittaamista voidaan tehdä?

Gibb: Mielestäni se on äärimmäisen vaikeaa ja sitä tutkitaankin parhaillaan. Luonnollisesti on mahdollista mitata reaktioita. On todennäköi-sesti mahdollista – tai oikeastaan onkin mahdol-lista – mitata jossain määrin myös opittua käyt-täytymistä, esimerkiksi havainnoinnin avulla. Mutta mikäli halutaan selvittää esimerkiksi sitä, mitä ihmiset tosiasiaissa tekevät varsinaisen opp-imisprosessin jälkeen ja millaisia vaikutuksia sillä on heidän elämäänsä, projektiinsa tai yritykseen-

sä, tarvitaan poikkitieteellistä tutkimusta. Tietenkin voidaan hyödyntää psykometrisiä testejä, joilla pyritään selvittämään, onko ihmisen tapakatsoa maailmaa muuttunut mitenkään. Erään perusongelman muodostaa myös se, kuinka määrittellä tarkasti ne seikat, jotka muodostavat mittattavan asian eli tiedon, taidon, käyttäytymisen yms. Ilman tarkkaa määrittelyä niitä on mahdollista mitata, ja tältä alueelta on vielä toistaiseksi saatavilla liian vähän tutkimustietoa.

Durham-casea on luonnehdittu funktionaaliseksi ja kognitiiviseksi. Miten itse kommentoisit tätä asiaa?

Gibb: Mielestäni se on täysin virheellinen tulkinta. Omasta mielestäni sillä on hyvin vähän tekemistä funktionaalisuuden kanssa. Durhamin malli perustuu premissiin. Sen mukaan, mikäli halutaan kehittää yrittäjämäistä käyttäytymistä ja ihmisiä, yrittäjyyskasvatus tulee saada osaksi jo olemassa olevaan opetussuunnitelmaa, sillä opetussuunnitelmassa ei ole tilaa enää uusille sisällöille. Se, mitä voidaan tehdä, on järjestää jo olemassa olevia sisältöjä uudelleen sellaiseen muotoon, joka mahdollistaa yrittäjämäisen oppimisen. Tätä olemme yrittäneet tehdä niissä opetusohjelmissa, joiden kanssa olemme olleet tekemisissä, kuten esimerkiksi historiassa, maantieteessä, luonnontieteissä, matematiikassa ja kielessä. Käytämme aina hyödyksemme opettajia tässä uudelleen järjestelemisessä, sillä he tietävät parhaiten, kuinka saavuttaa asetetut tavoitteet opetussuunnitelman puitteissa. Opettajat ovat kuitenkin hyvin tiukasti sidoksissa opetussuunnitelmiin ja niissä oleviin tavoitteisiin, vaatimuksiin ja rajoituksiin, emmekä me voi asettua tässä heidän tielleen.

Millaisia ovat mielestänne vallitsevat asenteet ja tunteet yrittäjyyskasvatuksessa?

Gibb: Mielestäni kansainvälisesti katsottuna alalla on aivan liikaa sekaannuksia ja epäselvyyksiä, emmekä yritä auttaa selvittämään edes kaikkein perustavinta laatua olevia sekaannuksia ja epäselvyyksiä. Esimerkkeinä tällaisesta epäselvyydestä ovat mm. se, kuinka yrittäjämäinen liiketoiminta ja sen opettaminen ymmärretään, kuinka yrittäjämäinen käyttäytyminen ymmärretään, aivan

perustasolla myös se, kuinka pienyrittäjyys ymmärretään ja kuinka innovaatiojohtamista lähesytään. Sekaannusta lisää vielä se, kun liiketalouden metodeja ja ajatusmalleja aletaan soveltaa pehmeämpien arvojen aloille, kuten koulutukseen ja hoiva-alalle. Eli vallalla on lukuisia eri epäselvyyksiä ja ongelmia, joiden selvittämisessä akateeminen yhteisö ei mielestäni ole auttanut riittävästi, koska emme ole riittävän tietoisia asiasta, jota kutsuisin ”eri sidosryhmien tietämisen tarpeeksi”. Lisäksi haluaisin, että siirtyisimme lähemmäksi siirtymävaiheessa olevien talouksien ja maiden opetus- ja koulutusinstituutioita, joissa lähtökohtaisesti hallinto, yritysmaailma ja koulutuslaitokset tekevät yhteistyötä keskenään. Länsimaissa emme ole toimineet samalla tavalla, vaan meillä on oma liiketalouden paradigmamme, erilliset liiketalouden oppilaitokset ja talous- ja kauppatieteiden tiedekunnat ja osastot, mikä kaikki on mielestäni rakentanut muurin eri instituutioiden yhteistyön välille.

Haluaisitko sanoa vielä jotain suomalaisille lukijoille?

Gibb: Yksi syy siihen, miksi minusta on mukava vieraila Suomessa ja miksi käyn täällä melko säännöllisesti, on se, että minua kiehtoo se kiinnostus, joka teillä on yrittäjyyskoulutusta kohtaan, ja että teillä on erityisesti laajaa intellektuaalista kiinnostusta. Jo se seikka, että teillä on täällä alan tohtoriorjelma, kertoo paljon teidän yrittäjyys-tutkimuksestanne ja panoksestanne tällä alalla. Mielestäni on aivan ilmiömäistä, että ohjelmaan osallistuu 17 tohtoriopiskelijaa ja tulevaa alan tutkijaa. On myönnettävä, että olisi valtavan työn takana koota samanlainen joukko Britanniassa, jonka asukasluku on kuitenkin moninkertainen Suomeen verrattuna. Luulen, että ajattelu ja käsitys siitä, mitä pitäisi tutkia, on paljon kehittyneempää täällä kuin muualla Euroopassa. En tosin tiedä, miksi.

Kysymykset:

Anneli Kajanto ja Paula Kyrö
Haastattelun purku ja editointi:
Minna Saarelainen